

Nr 230.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén; given Stockholms slott den 10 juli 1914.

Under åberopande av närlagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvärens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen:

att, under förutsättning att propositionerna om ny härordning och om ny värnpliktslag, om värnskatt och om värnskattfond samt om vissa engångskostnader för lantförsvärens ordnande vinna riksdagens bifall,

dels till uppförande av förråd för andra fordon än vinterfordon samt för persedlar och materiel bevilja ett anslag av 1,359,000 kronor samt härav för år 1915 anvisa ett belopp av 350,000 kronor;

dels till uppförande av nya byggnader för Norrbottens regemente bevilja ett anslag av 850,000 kronor samt härav för år 1915 anvisa 250,000 kronor;

dels till uppförande av byggnader för ett kavalleridetachment i Boden bevilja ett anslag av 640,000 kronor samt härav för år 1915 anvisa 300,000 kronor;

dels till uppförande i Boden av nya byggnader för Boden-Karlsborgs artilleriregemente bevilja ett anslag av 600,000 kronor och härav för år 1915 anvisa 150,000 kronor;

dels till beredande av ökat utrymme för manskaps inkvartering vid Karlskrona grenadjärregemente anvisa för år 1915 ett belopp av 80,000 kronor;

dels till beredande av ökat utrymme för manskaps inkvartering vid Vaxholms grenadjärregemente anvisa för år 1915 ett belopp av 100,000 kronor;

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 1 saml. 155 häft. (Nr 230.) 1

dels till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Svea ingenjörkår avsätta för år 1915 ett belopp av 600,000 kronor;

dels till uppförande av byggnader för Bodens ingenjörkår avsätta för år 1915 ett belopp av 150,000 kronor;

dels till uppförande av landstormsförråd avsätta för år 1915 ett belopp av 75,000 kronor;

dels till uppförande av skidförråd avsätta för år 1915 ett belopp av 55,900 kronor;

dels till ordnande av vissa etablissemang för vinterförläggning anvisa för år 1915 ett belopp av 567,000 kronor;

dels ock förklara att samtliga här omnämnda belopp, som anvisas eller avsättas för år 1915, skola förskottsvis utgå av värnskattemedel och sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta;

dels slutligen bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under år 1914 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna högst en femtedel av det belopp, som för vart och ett av ovannämnda ändamål anvisats.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hj. L. Hammarskjöld.

Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 juli 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Hans excellens herr statsministern och chefen för lantförsvarsdepartementet anförde:

»Sedan dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet under hand anmodat arméförvaltningens fortifikationsdepartement att uppgiva ungefärliga värdet av kasernetablissemangens och andra militära institutioners i Stockholm markområden ävensom kostnaden för uppförandet av nya kasernetablissemang för Svea artilleriregemente jämte tygstation och för Svea ingenjörkår, överlämnade fortifikationsdepartementet med skrivelse den 4 februari 1914 de begärda uppgifterna, varvid fortifikationsdepartementet bl. a. anmärkte, att kasernetablissemangen beräknats med hänsyn till den organisation av ifrågavarande truppförband, som departementet, efter de upplysningar det kunnat erhålla, förmenade komma att föreslås av försvarsberedningarna.

I underdånig skrivelse den 7 därpå följande april avgåvo arméförvaltningens fortifikations- och civila departement utlåtande angående, bland annat, försäljning av Karlbergs kungsgård, varefter jag i ämbetskrivelse den 21 samma månad anmodade arméförvaltningen att verkställa utredning, huruvida jämväl andra lantförsvaret tillhöriga områden i eller invid Stockholm under de närmaste åren kunde försäljas samt vilka inkomster därigenom kunde för kronan påräknas.

Med anledning härav meddelade arméförvaltningens plenum i underdånig skrivelse den 28 april till en början, att, i den mån de i Stockholm förlagda truppförbanden samt armén tillhörande, därstädes belägna sjukhus, förråd och verkstäder m. m. förflyttades till Järvafältet samt ammunitionsfabriken å Marieberg förlades till en i vissa avseenden lämpligare plats, de till dessa truppförband och institutioner nu upplåtna områden bleve för lantförsvaret obehövlige, vadan hinder emot deras försäljning från lantförsvarets synpunkt ej föreläge.

Arméförvaltningen åberopade därefter en med fortifikationsdepartementets förberörda skrivelse den 4 februari överlämnad, av arkitekten Erik Josephson efter utredning och samråd med tjänstemän inom nämnda departement uppsatt promemoria angående värdering av vissa områden, vilka områden vore desamma, om vilka nu vore fråga och vilka arméförvaltningen ansåge kunna, i den mån de ej behövdes för nuvarande ändamål, försäljas. Efter att hava redogjort för de av värderingsmannen angivna grunder, mot vilka arméförvaltningen ej hade något att erinra, förklarade arméförvaltningen, i likhet med vad fortifikationsdepartementet i sin skrivelse den 4 februari uttalat, sig anse, att *minst* de uppgivna beloppen kunde vid försäljning av de värderade områdena vara att påräkna.

Vidare anförde arméförvaltningen beträffande de områden, som kunde avses för avyttring, följande:

'Ifrågavarande områden äro följande och hava åsatts nedan angivna värden:

Svea och Göta livgardens kasernområden mellan Linnégatan och Karlavägens förlängning . .	kronor	10,300,000: —
det för Livregementets dragoner upplåtna område	»	9,650,000: —
Svea artilleriregementes d:o	»	9,000,000: —
Positionsartilleriregementets d:o	»	3,550,000: —
det för ammunitionsförrådet å Ladugårdsgärde upplåtna området	»	1,650,000: —

två för bebyggande lämpliga områden, som kunna avskiljas från artillerigården	kronor	850,000: —
Garnisonssjukhustomten vid Pil- och Hantverkar- gatorna	»	2,500,000: —
Svea ingenjörkårs område	»	4,000,000: —
det s. k. Mariebergsområdet, omfattande dels Fält- telegrafkårens område	»	2,000,000: —
och dels ammunitionsfabrikens område med lägen- heten Adolfsberg (det till Konradsberg upp- låtna området däri ej inberäknat)	kronor	5,000,000: —
Summa kronor		48,500,000: —

Till fullständigande av svaret å den nu föreliggande frågan anser sig arméförvaltningen jämväl böra omförmåla *dels* 1905 års riksdags beslut angående försäljning av områden å Norra Djurgården, *dels ock* den s. k. ladugårdsgårdeskommitténs i dess underdåniga utlåtande den 19 maj 1903 framställda förslag om försäljning av mark därstädes. Enligt nämnda riksdags i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (n:r 114) fattade beslut finge två områden av Norra Djurgården om tillhoppa 172,490 kvadratmeter tomtmark, det ena emellan Valhalla- och Karlavägarna samt det andra emellan Linnégatan och Djurgårdsbrunnsviken, försäljas för lantförsvarets räkning; och beräknades enligt det i den nådiga propositionen åberopade statsrådsprotokollet av den 7 april 1905 nettoinkomsten av försäljningen till 8,000,000 kronor, varav 4,000,000 kronor skulle användas till markförvärv för Järvafältet samt återstoden, efter avdrag av det belopp, som kunde av riksdagen beviljas till nya byggnader för skogsinstitutet, inlevereras till lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål, vilken fond endast efter riksdagens medgivande finge användas.

Omförmålda kommittéförslag innebar försäljning av:

1:o) ett område om 303,350 kvadratmeter närmast norr och öster om Stockholms östra station,

2:o) trakten mellan Valhallavägens förlängning samt Djurgårdsbrunnsviken från stadens östra gräns till Hässlingeberg om 295,550 kvadratmeter byggnadstomter,

3:o) området mellan Valhallavägens förlängning och Djurgårdsbrunnsviken från Hässlingeberg till Djurgårdsbrunns vårdshus om 180,050 kvadratmeter byggnadstomter samt

4:o) området mellan Valhallavägens förlängning och Djurgårdsbrunnskanalen från Djurgårdsbrunns vårdshus till Lilla Värtan om 198,625 kvadratmeter byggnadstomter.

Kommittén beräknade, att de till försäljning föreslagna områdena, vilka enligt kommitténs mening kunde avyttras inom en tidrymd av 15 år efter försäljningens början, skulle kunna inbringa en behållning av omkring 35,000,000 kronor. Härvid är dock att märka, att i områdena ingå dels de av 1905 års riksdag till försäljning medgivna områden, varå nettotinkomsten beräknats till 8,000,000 kronor, dels Livregementets dragoners område, men torde dock återstående nettobehållning kunna beräknas till omkring 23,000,000 kronor.

Övriga delar av Ladugårdsgårde torde för närvarande kunna lämnas ur räkningen.

Från ovanangivna värden böra avräknas de utgifter, som till ersättande av nuvarande etablissemang och institutioner erfordras eller, beträffande Djurgårdsområdena, redan äro bestämda. Med fortifikationsdepartementets skrivelse till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet den 4 februari 1914 överlämnades approximativa kostnadsberäkningar till nya kasernetablissemang för Svea artilleriregemente jämte ny tygstation samt Svea ingenjörkår, slutande å (4,050,000: — + 770,000: — + 3,070,000: — =) tillhopa 7,890,000 kronor. Härtill komma kostnaderna för kasernetablissemang åt övriga truppförband (Livgardet till häst fortfarande undantaget) och byggnader för andra institutioner, vilka kostnader enligt nu å fortifikationsdepartementets kasernbyggnadsavdelning lämnade summariska uppgifter kunna antagas uppgå till högst 22,000,000 kronor, vadan med tillägg av nyssnämnda belopp avdrag för kasern- och andra byggnader bör göras med i runt tal 30,000,000 kronor. Behållningen bliver sålunda 18,500,000 kronor.

Från den beräknade nettotinkomsten 8,000,000 kronor å de av 1905 års riksdag till försäljning medgivna områden bör avdragas dels 4,000,000 kronor, som anvisats för inköp av mark till Järvafältet, dels ock 728,700 kronor, som av 1912 års riksdag beviljades till nya byggnader för skogsinstitutet, vadan återstår ett belopp av 3,271,300 kronor eller i avrundat tal 3,270,000 kronor.

Om till nämnda belopp	kronor	18,500,000: —
och	»	3,270,000: —
lägges dels ovanomförmälda beräknade nettobehållning av övrig till försäljning föreslagen mark å Norra Djurgården	»	23,000,000: —
dels ock den beräknade behållningen vid försäljning av Karlbergsområdena enligt fortifikations-		

och civila departementens underdåniga skrivelse
 den 7 innevarande april . . . . . kronor 5,725,000:—
 bliver det sammanlagda beloppet . . . . . kronor 50,495,000:—.

Beträffande de av Svea ingenjörkår, fälttelegrafkåren och ammunitionsfabriken å Marieberg disponerade områdena hava arméförvaltningens artilleri-, fortifikations- och civila departement den 10 juni 1914, med anledning av remisskrivelse, avgivit särskilt, underdånigt utlåtande, däri departementen, under åberopande av nyss anförda skrivelse, ytterligare anfört bland annat följande:

'Den äskade utredningen har givetvis icke nu kunnat göras så fullständig, att stadsplan över områdena kan framläggas. Vål hade departementen avsett att framlägga ett förslag därtill, men vid närmare undersökning har detta befunnits icke kunna ske, enär med hänsyn till områdenas läge och beskaffenhet, vilka kunna från stadsplanesynpunkt föränleda särskilda anordningar, en slutligt uppgjord och till fastställelse förordad stadsplan kan antagas bliva väsentligt avvikande från ett nu på grund av den knappa tid, som därför stått till buds, utan tillräckliga förarbeten uppgjort förslag. Ett stadsplaneförslag läser emellertid för nu föreliggande ärende ej vara av annan betydelse än för kännedom om omfattningen av den mark av områdena, som bör undantagas för gator. Och härutinnan läser en beräkning efter vanliga grunder ej kunna bliva avsevärt missvisande.

Uti förberörda underdåniga skrivelse (av den 28 april 1914) har arméförvaltningen uppgivit värdet å Svea ingenjörkårs område till 4,000,000 kronor samt å fälttelegrafkårens och ammunitionsfabrikens område till 7,000,000 kronor. Dessa belopp utgöra resultaten av följande beräkningar:

Av ingenjörkårens område, utgörande tillhopa 45,839 kvadratmeter, antagas 10,239 kvadratmeter åtgå till gator, som på sätt eljest pläгат ske vid försäljning av mark i huvudstaden bör i färdigt skick kostnadsfritt överlämnas till Stockholms stad, vadan till tomtförsäljning återstå 35,600 kvadratmeter. Priset för kvadratmeter bliver naturligtvis väsentligt olika, beroende å tomternas läge vid Mälaren och med söderfasad eller vid mindre trafikerad gata. Medelpriset kan dock med säkerhet bestämmas till 125 kronor kvadratmetern, utgörande för 35,600 kvadratmeter 4,450,000 kronor. Härifrån har ansetts böra avräknas 450,000 kronor för anläggandet av gator samt för sprängningsarbeten m. m., vadan behållningen av försäljningen skulle bliva uppgivna 4,000,000 kronor.

Mariebergsområdet omfattar 173,593 kvadratmeter, varav disponeras av ammunitionsfabriken 106,300, av fälttelegrafkåren 47,000 och av

Konradsbergs hospital 20,293 kvadratmeter. Med fråndragande av sistnämnda område, som antages fortfarande under längre tid behövas för hospitalet, återstår ett område av 153,300 kvadratmeter. Härav beräknas för gator 40,000 kvadratmeter, varefter till tomtförsäljning återstår 113,000 kvadratmeter. Medelvärdet för kvadratmeter har ansetts här icke böra beräknas till mera än omkring 70 kronor, utgörande för hela området omkring 7,910,000 kronor, vilket belopp departementen dock anse kunna utan tvekan avrundas uppåt till 8,000,000 kronor. För anläggandet av gator m. m. har beräknats åtgå omkring 1,000,000 kronor, vadan behållningen bliver 7,000,000 kronor, fördelad med 2,000,000 kronor för fälttelegrafkårens och 5,000,000 kronor för ammunitionsfabrikens område.'

Det torde tillåtas mig att erinra, att enligt min i annat sammanhang uttalade uppfattning den behållna inkomsten genom försäljning av vissa staten tillhöriga fastigheter bör påräknas till bestridande av kostnaderna för kaserner och andra för lantförsvaret erforderliga byggnader. Jag torde även få återkalla i minnet, att kasernbyggnadsnämnden beräknat den ej hittills anvisade kostnaden för femton kasernetablissemang till 13,780,000 kronor, och att kostnaden för övriga byggnader blivit av arméförvaltningen upptagen till 15,044,100 kronor. Från den förra summan kan emellertid avräknas ett belopp av 3,144,000 kronor, som återstår att anvisa å redan beviljat anslag och som bör täckas med vanliga statsinkomster. Vad angår den av arméförvaltningen angivna kostnadssumman 15,044,100 kronor, är det att märka, att däri ingå kostnader för åtskilliga etablissemang, vilkas uppförande å annan plats förutsattes för den avsedda tomtförsäljningen och varför avdrag sålunda gjorts vid beräkning av de behållna tomtförsäljningsmedlen. Dessa kostnader uppgå enligt arméförvaltningens senaste beräkningar till sammanlagt 4,519,000 kronor, vilken summa alltså rätteligen bör — vid jämförelse mellan försäljningssumman och byggnadskostnaderna — tilläggas försäljningssumman, som då kommer att uppgå till i runt tal 55 miljoner kronor, medan sammanlagda kostnadssumman, efter avdrag av ovannämnda 3,144,000 kronor, utgör i runt tal 25,700,000 kronor eller — efter ytterligare avdrag av de för intendenturförråd och fordonsförråd beräknade byggnadskostnader, som upptagits i föreslagen riksstat för år 1915, eller 287,000 kronor, och av återstoden å redan beviljat anslag till intendenturförråd, eller 125,000 kronor — i runt tal 25,300,000 kronor.

Av ovanstående siffror torde framgå, att inkomsten genom föryttring av ovan omförmälda fastigheter mer än dubbelt motsvarar vad som erfordras för att täcka kostnaden för erforderliga nybyggnader. Det bör

särskilt betonas, att fråga ej är om att för tomtförsäljningens skull förflytta något etablissemang, som eljest borde lämnas orubbat. Tvärtom äro samtliga förflyttningar påkallade med hänsyn till övningarnas bedrivande eller av andra militära eller organisativa skäl. Själva principen, att inkomsten genom försäljning av fastigheter får täcka kostnaden för erforderlig nybyggnad, är upprepade gånger, uttryckligen eller i handling, av statsmakterna erkänd.

Obestridligt är å andra sidan, att tomtförsäljningsmedlen icke kunna förväntas inflyta lika snabbt, som de behövas för nybyggnader. Detta följer redan därav, att i åtskilliga fall tomtförsäljning ej kan äga rum, förrän ett gammalt etablissemang blivit ersatt med ett nytt. Dessutom kan en försäljning direkt till enskilda enligt sakens natur endast ske småningom, under en tämligen lång tidrymd. En snabbare försäljning skulle egentligen vara tänkbar endast under förutsättning, att Stockholms stad funne med sin fördel förenligt att på en gång inköpa ett större område för att sedermera kunna mera fritt bestämma om dess användning och särskilt om det byggnadssätt, som skall där tillämpas. Några förfrågningar i detta avseende hava emellertid ej skett.

Ehuru tomtförsäljningsmedlen äro vida mer än tillräckliga för att täcka byggnadskostnaderna, måste man alltså vara beredd på att för en tid framåt förskottera dessa senare. I annat sammanhang har jag också uppvisat, att även under förutsättning av byggande i ett väsentligt raskare tempo, än arméförvaltningen ansett oundgängligt, de erforderliga förskotten åtminstone under de närmaste åren, då tomtområdena i vissa fall ej ännu äro färdiga för försäljning och då i följd av värnskattens erläggande andra nya eller förhöjda skatter böra om möjligt undvikas, kunna erhållas av värnskattemedel, utan att därför det ändamål, varför värnskatte-ten är avsedd, i någon mån eftersättes. I överensstämmelse härmed ämnar jag också hemställa, att de byggnadskostnader, som erfordras under år 1915 och som ej redan upptagits i statsverkspropositionen, må få förskottas av värnskattemedel. Värnskattemedlen komma i denna del, på samma gång de bereda tillgång för vissa nyanskaffningar vid den för sådana lämpliga tidpunkten, att genast tjäna ett viktigt försvarsändamål genom att möjliggöra eller underlätta vissa byggnadsarbetens skyndsamma utförande.

I propositionen angående ny härordning har på särskilda ställen erinrats om behovet av vissa byggnadsarbeten för arméns räkning. Under huvudsaklig hänvisning till vad sålunda anförts, torde jag i detta avseende få ytterligare anföra följande.

Vid Norrbottens regemente finnas byggnader för officers- och underofficerskårernas personal enligt nuvarande stat samt för tre bataljoner.

Officers- och underofficerskasernerna samt de för officerare och underofficerare avsedda övriga lägenheter kunna icke upptaga en större personal än den nuvarande, utan äro tvärtom otillräckliga även för denna. Följaktligen böra nya bostäder uppföras för den officers- och underofficerspersonal, som skall tillkomma, ävensom till fyllande av bristen för nuvarande personal.

Manskapsstyrkan vid Norrbottens regemente under större delen av året är, oberäknat de s. k. spanarna, så stor, att den personal, som skall förläggas inom varje kompanis förläggingsutrymme, uppgår till närmare 70 man. En tätare förläggning bör icke förekomma annat än under kortare tidsperioder, synnerligast icke i Norrbotten, där det kalla klimatet vintertiden icke tillåter lika mycket vädring som under sydligare luftstreck och där alltså antalet kubikmeter luft per man bör beräknas större än eljest.

För de 600 spanarna erfordras således en särskild kasernflygel.

För nödvändigheten av denna kasernflygels byggande talar ytterligare, att de skolor, som från sydligare regementen torde komma att någon tid varje vinter beordras till Boden, måste inkvarteras i Norrbottens regementes kasern. Denna inkvartering föranleder visserligen en förläggning, som måste anses väl trång, men kan dock försvaras, enär det endast gäller en kortare tid.

Även ur utbildningssynpunkt skulle spanarnas förläggande till den nuvarande infanterikasernen föranleda svårigheter och olägenheter.

Vad angår vinterförläggning till de nordligaste delarna av landet, är det visserligen att märka, att, om de värnpliktigas första tjänstgöring börjar på hösten, sådan förläggning icke är nödvändig i samma utsträckning som eljest. De flesta regementen kunna nämligen under vanliga förhållanden även utan förflyttning få tillfälle till vinterutbildning, då tiden för denna icke behöver på förhand fixeras, utan kan avpassas efter sig företeende väderleks- och snöförhållanden. För vissa regementen måste man emellertid beräkna årlig förflyttning till nordligare trakter. Det är därför nödvändigt att vidtaga de åtgärder, som erfordras för en sådan extra vinterförläggning. I detta avseende bör man räkna med dels infanterietablissemangen i Falun, Umeå, Östersund och Sollefteå, dels mötesplatserna Romme hed, Vännäs läger, Frösö läger och Sollefteå läger, dels slutligen dragonetablissemanget i Umeå, artillerietablissemanget i Östersund och trängetablissemanget i Sollefteå. Utrymme kan på detta sätt beredas för nio infanteriregementens vinterrekrytskolor, av vilka dock en måste fördelas på skilda platser. Infanterietablissemanget i Boden har icke tagits i betraktande, emedan detta, såsom ovan antytts, bör reserveras för vinterövningar med underbefälsskolor.

Beträffande vissa slag av förråd återfinnas beräkningar av behovet i arméförvaltningens fortifikationsdepartements underdåniga yttrande av den 4 innevarande juli, vilket yttrande jag strax skall i lämpliga delar återgiva.

Vad angår landstormsförråd och skidförråd föreligga utredningar från de senaste åren. Byggnaderna för landstormsförråd hava av chefen för generalstaben i skrivelse den 1 november 1912 angående åtgärder för fortsatt genomförande av landstormens organisation beräknats medföra en kostnad av 145,000 eventuellt 158,000 kronor och emot denna kostnadsberäkning hava arméförvaltningens samtliga departement och sjukvårdsstyrelse i skrivelse den 14 januari 1913 förklarat sig icke hava något att erinra. Såsom av det följande kommer att framgå, har emellertid fortifikationsdepartementet sedermera anslutit sig till den uppfattningen, att landstormsförråden böra beräknas till 150,100 kronor. Till uppförande av förrådsbyggnader för skidutrustning beräknades i 1913 års statsverksproposition (punkt 45) ett belopp av 491,200 kronor, men i underdånig skrivelse den 1 oktober 1913 har fortifikationsdepartementet förklarat kostnaderna för detta ändamål kunna nedsättas till 435,100 kronor. Denna siffra bör minskas med 75,000 kronor, som beviljats av 1913 års riksdag, men ökas med 101,000 kronor i anledning därav, att skidförråd avses för flera truppförband, än förut beräknats.

Vid Bodens ingenjörkår erfordras nya byggnader för officerare och underofficerare, kaserner, stall, verkstadsbyggnad samt hangarer och förrådsbyggnader, vilka byggnader skola tillgodose behovet även för Fälttelegrafkårens detachment.

Vid arméförvaltningens underdåniga yttrande den 8 sistlidne maj angående bl. a. beräkning av kostnader för byggnader i samband med ny härordning fanns fogad en i form av tablå upprättad promemoria, utvisande de beräknade byggnadskostnaderna och deras tänkta fördelning på vissa år; i yttrandet uttalades såsom önskligt, att icke någon ändring av förslaget måtte ske vad anginge förråd för vinterfordon, för övriga fordon m. m. samt för proviant och furage, ävensom beträffande kasärner m. m. för Svea ingenjörkår, för Norrlands ingenjörkår och för »fälttelegrafregementet». Omförmälda tablå är av följande innehåll:

A r b e t e.	Total- kostnad.	1:a året 1915.	2:a året 1916.	3:e året 1917.	4:e året 1918.	5:e året 1919.
<i>Ökat stallutrymme</i>						
för infanteriet	1,008,000	—	330,000	330,000	348,000	—
› kavalleriet	540,000	—	200,000	340,000	—	—
› artilleriet	56,000	—	—	30,000	26,000	—
<i>Förråd för vinterfordon . . . . .</i>	252,000	162,000	90,000	—	—	—
<i>Förråd för övriga fordon m. m. . . . .</i>	1,359,000	453,000	453,000	453,000	—	—
<i>Förråd för proviant och furage . . . . .</i>	250,000	250,000	—	—	—	—
<i>Nybyggnader för befäls- och manskapsinkv. m. m. i Boden, Karlskrona, Vaxholm.</i>						
Norrbottens regemente	850,000	—	—	300,000	300,000	250,000
1 skvadron i Boden	640,000	—	—	200,000	240,000	200,000
Boden-Kbgs art.-regemente, Boden	600,000	—	—	200,000	200,000	200,000
Karlskrona grenadjärregemente	80,000	80,000	—	—	—	—
Vaxholms d:o, baracker	100,000	100,000	—	—	—	—
d:o d:o, befälsbyggn.	395,000	—	—	195,000	200,000	—
Förplägnadsanstalt i Östersund	450,000	—	—	—	200,000	250,000
Havremagasin i Stockholm	174,000	—	—	—	74,000	100,000
<i>Kaserner m. m. för ingenjörtrupperna.</i>						
Svea ingenjörkår	1,795,000	400,000	800,000	595,000	—	—
Göta ›	43,000	43,000	—	—	—	—
Norrlands ›	1,838,000	400,000	800,000	638,000	—	—
Bodens ›	429,000	—	—	—	—	—
	190,000	—	200,000	300,000	119,000	—
Kustingenjörkåren	93,000	93,000	—	—	—	—
Fälttelegrafregementet	1,774,000	—	400,000	800,000	574,000	—
<i>Landstormsförråd . . . . .</i>	150,100	75,000	75,100	—	—	—
<i>Skidförråd . . . . .</i>	461,000	55,900	101,275	—	101,275	202,550
<i>Ordnande av vissa kasernetablissemang för vinterförläggning . . . . .</i>	567,000	567,000	—	—	—	—
<i>Flyttning av ammunitionsfabriken . . . . .</i>	950,000	—	—	—	400,000	550,000
Summa	15,044,100	2,678,900	3,449,375	4,381,000	2,782,275	1,752,550

Vad sålunda förordats föranleder från min sida följande uttalanden.

Enligt propositionen om ny härordning äro ökningsremonterna fördelade på 1916 och följande år. På grund härav har jag icke något att erinra beträffande den föreslagna tiden för uppförande av stallbyggnader.

Den av arméförvaltningen under år 1915 beräknade kostnaden för uppförande av förråd för vinterfordon, 162,000 kronor, finnes redan upptagen i statsverkspropositionen för nämnda år och kan alltså här lämnas å sido. Det belopp, 250,000 kronor, som av arméförvaltningen för samma år upptagits för uppförande av vissa intendenturförråd, utgör återstoden å det år 1912 beviljade anslaget för sistnämnda ändamål. Av denna återstod äro 125,000 kronor redan äskade i statsverkspropositionen för år 1915; övriga 125,000 kronor torde böra uppföras å 1916 års riksstat.

Vad angår »förråd för övriga fordon m. m.» finner jag ej anledning att i vad arméförvaltningen föreslagit ifrågasätta annan ändring, än att kostnaden fördelas på fyra år, i stället för på tre.

Beträffande därefter nybyggnader för befäls- och manskapsinkvartering m. m. i Boden, Karlskrona och Vaxholm är jag i väsentliga delar av annan uppfattning, än den, som kommit till uttryck i arméförvaltningens förslag. Jag anser nämligen nödvändigt, att de flesta och viktigaste av dessa arbeten påskyndas så mycket som möjligt och alltså sättas i verket redan år 1915 eller eventuellt under innevarande år. Vid Norrbottens regemente gör sig behovet av ökat kasernutrymme gällande redan under år 1916, och de provisoriska förläggningsförhållanden, varmed man kan vara nödsakad att låta sig nöja, böra icke förlängas mera än oundgängligt är. — Byggnader för en kavalleriskvadron i Boden måste snarast komma till stånd, för att skvadronen skall kunna dit förläggas utan att vålla hinder för det angelägna uppsättandet av haubitsbatterier vid Norrlands artilleriregemente i Boden. För den skvadron, som skall förläggas till Boden, finnes nämligen för närvarande därstädes icke något annat utrymme än det för dessa haubitsbatterier avsedda. Det nu av två skvadroner disponerade utrymmet i artillerietablissemanget i Uppsala kommer för övrigt inom kort att tagas i anspråk för Upplands artilleriregementes haubitsbatterier. — Även för Boden-Karlsborgs artilleriregementes räkning bör den erforderliga nybyggnaden i Boden utan dröjsmål verkställas, till möjliggörande av artilleristyrkans tillämnade förstärkning. — Ej heller tål den tilltänkta flyttningen av baracker till Vaxholm och Karlskrona något uppskov, om icke de båda fästningsinfanteriregementenas förbättrade organisation skall fördröjas.

I fråga om den föreslagna tiden för uppförande av befälsbyggnader för Vaxholms grenadiärregemente, av förplägnadsanstalt i Östersund och av havremagasin i Stockholm har jag icke något att erinra.

Tillökningen av Bodens ingenjörkårs etablissemang synes mig vara av natur att böra genast påbörjas och fördelas på tre år. Byggandet av nya etablissemang för Svea ingenjörkår, Norrlands ingenjörkår och Fälttelegrafkåren synes mig lämpligen kunna ordnas så, att förstnämnda kårs etablissemang påbörjas år 1915 och de båda andras år 1916 samt att för vart och ett av de tre etablissemangen beräknas en byggnadstid av tre år. De jämförelsevis obetydliga byggnadsarbetena för Göta ingenjörkår och för kustingenjördetachementen kunna förläggas till år 1916.

Beträffande landstormsförråd och skidförråd anser jag, lika med arméförvaltningen, att kostnaderna böra börja utgå redan år 1915 och fördelas, kostnaden för landstormsförråd på åren 1915 och 1916 samt kostnaden för skidförråd dels på dessa båda år, dels på åren 1918 och 1919.

Ändring av vissa kasernetablissemang i syfte av vinterförläggning måste verkställas år 1915.

Flyttningen av ammunitionsfabriken, vilken liksom Fälttelegrafkårens nuvarande etablissemang är belägen på det s. k. Mariebergssområdet, bör lämpligen förläggas till åren 1917 och 1918, så att Mariebergssområdet i dess helhet må bliva på en gång ledigt.

För åskådliggörande av de ändringar, som enligt min uppfattning böra vidtagas i arméförvaltningens förslag, har jag låtit upprätta följande jämkade tablå:

A r b e t e.	Total- kostnad.	Kostnad år 1915.	Kostnad år 1916.	Kostnad år 1917.	Kostnad år 1918.	Kostnad år 1919.
Ökat stallutrymme vid infanteriet . . .	1,008,000	—	330,000	330,000	348,000	—
„ „ „ kavalleriet . . .	540,000	—	200,000	340,000	—	—
„ „ „ artilleriet . . .	56,000	—	—	30,000	26,000	—
Förråd för vinterfordon	252,000	se nedan	90,000	—	—	—
„ „ övriga fordon m. m.	1,359,000	350,000	350,000	350,000	309,000	—
„ „ proviant och furage	250,000	se nedan	se nedan	—	—	—
Nybyggnader för I. 19	850,000	250,000	250,000	350,000	—	—
„ „ en skvadron i Boden	640,000	300,000	340,000	—	—	—
„ „ A. 8 i Boden	600,000	150,000	150,000	300,000	—	—
„ „ I. 7: baracker	80,000	80,000	—	—	—	—
„ „ I. 26: baracker	100,000	100,000	—	—	—	—
„ „ I. 26: befälsbyggnader	395,000	—	—	195,000	200,000	—
„ „ förplägnadsanstalt	450,000	—	—	—	200,000	250,000
„ „ havremagasin	174,000	—	—	—	74,000	100,000
<i>Nybyggnader för ingenjörtrupperna:</i>						
Svea ingenjörkår	1,795,000	600,000	600,000	595,000	—	—
Göta „	43,000	—	43,000	—	—	—
Norrlands „	1,838,000	—	400,000	800,000	638,000	—
Bodens „	{ 429,000 190,000 }	150,000	180,000	289,000	—	—
Kustingenjördetachmenten	93,000	—	93,000	—	—	—
Fälttelegrafkåren	1,774,000	—	500,000	800,000	474,000	—
Landstormsförråd	150,100	75,000	75,100	—	—	—
Skidförråd	461,000	55,900	101,275	—	101,275	202,550
Ordnande av vinterförläggning	567,000	567,000	—	—	—	—
Ammunitionsfabrikens flyttning	950,000	—	—	400,000	550,000	—
Summa	—	2,677,900	3,702,375	4,779,000	2,920,275	552,550
<i>Anslag upptagna i föreslagen riksstat för 1915 eller förut beviljade:</i>						
Förråd för vinterfordon	—	162,000	—	—	—	—
„ „ proviant och furage	—	125,000	125,000	—	—	—
Summa	15,044,100	2,964,900	3,827,375	4,779,000	2,920,275	552,550

Av denna tablå framgår, att den fortsatta utredningen lett till det resultat, att byggnadskostnaden bör utgå något snabbare än arméförvaltningen tänkt sig. Även om å den föreslagna riksstaten för 1915 upptagna eller förut beviljade anslag ej tagas i beräkning, faller därför på de närmaste åren något mera, än fallet är enligt även arméförvaltningens högre fordringar med avseende å arbetenas påskyndande. Denna ökning, vilken för de närmaste 3 åren sammantagna uppgår till 650,000 kronor, är emellertid icke ägnad att väcka några betänkligheter. Såsom framgår av vad jag i yttrandet till propositionen om vissa engångskostnader för lantförsvaret anfört, finnes nämligen även efter denna ökning rikligt tillfälle att av oanvända värnskattemedel erhålla förskott för ifrågavarande byggnadskostnader.

Såsom tillgångar för byggnadskostnadernas definitiva bestridande torde under de närmaste 3 åren kunna påräknas — utom den nuvarande behållningen i lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål, vilken behållning vid 1913 års slut uppgick till i runt tal 850,000 kronor och genom sedermera beslutad anvisning minskats till, likaledes i runt tal, 580,000 kronor — den av arméförvaltningen beräknade inkomsten 850,000 kronor för två områden, som lämpligen kunna avskiljas från artillerigården. År 1918 kunna för försäljning disponeras andra områden. Hit hör, under förutsättning att riksdagen, efter förnyad utredning, medgiver krigsskolans förflyttning till Järvaålfältet, krigsskolans nuvarande område, värderat till 9,475,000 kronor, eller, efter avdrag av visst belopp, som synes böra tillgodoföras domänfonden, ävensom av kostnaderna för uppförande av ny krigsskola 6,925,000 kronor. Från denna summa torde dock böra ytterligare avgå kostnaden för eventuell utvidgning av Järvaålfältet, vilken kostnad enligt en till innevarande riksdag avlåten proposition, som på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut förfallit, skulle uppgå till 1,275,000 kronor. Vidare är enligt byggnadsplanen år 1918 ledigt Svea ingenjörkårs nuvarande område, av arméförvaltningen värderat till 4,000,000 kronor. Enligt samma plan komma nästföljande år Fälttelegrafkårens och ammunitionsfabrikens nuvarande område att bliva disponibla; dessa områden, vilka ingå i det s. k. Mariebergsområdet, beräknas av arméförvaltningen inbringa sammanlagt 7,000,000 kronor. Ungefär samtidigt torde även kunna påräknas vad genom fortsatt avyttring av de av 1905 års riksdag till försäljning medgivna områden inflyter utöver redan anvisade 4,728,700 kronor; hela nettointkomsten av dessa områdens försäljning uppskattades år 1905 till 8,000,000 kronor, men kommer helt säkert, åtminstone om försäljningen ej forceras, att uppgå till betydligt mera. Därefter torde komma i betraktande behållning vid flyttning av Positionsartilleriregementet, vars område är värderat till 3,550,000 kronor, och av ammunitionsförrådet, vars om-

råde är värderat till 1,650,000 kronor, ävensom av Svea artilleriregemente, vars område är värderat till 9,000,000 kronor. Jag torde i detta sammanhang få erinra, att arméförvaltningens samtliga departement, med anledning av remitterad skrivelse från sakkunnige för utarbetande av allmän plan för statens byggnadsverksamhet i Stockholm m. m., i skrivelse den 27 augusti 1913 anført, att de etablissemang, om vilkas ersättande vore fråga, kunde med avseende å tiden för ersättandet indelas i tre grupper, samt att till första gruppen hänfördes Svea ingenjörkårs, Fälttelegrafkårens och Positionsartilleriregementets etablissemang samt till andra gruppen krigsskolans och Svea artilleriregementes etablissemang ävensom artilleriverkstäderna, ammunitionsförrådet å Ladugårdsgärdet och ammunitionsfabriken å Marieberg. Av en vid skrivelsen fogad promemoria framgår, att etablissemang tillhörande samma grupp tänkts böra samtidigt kunna planeras och utföras.

Enligt det förslag, som antydes i sist införda tabla, erfordras, utöver vad statsverkspropositionen innehåller, anslag å 1915 års stat för följande:

- förråd för andra fordon än vinterfordon och för persedlar och materiel;
- byggnader för Norrbottens regemente;
- » » en kavalleriskvadron i Boden;
- » » Boden-Karlsborgs artilleriregemente;
- flyttning av baracker till Karlskrona;
- » » » till Vaxholm;
- etablissemang för Svea ingenjörkår;
- byggnader för Bodens ingenjörkår;
- landstormsförråd;
- skidförråd;
- anordningar för vinterförläggning.

I anledning av remisskrivelse, vari arméförvaltningens fortifikationsdepartement anbefallts att skyndsamt och senast den 4 juli 1914 inkomma med såvitt möjligt specificerade kostnadsberäkningar och ritningar m. m. i fråga om de byggnadsarbeten, som i nyssnämnda tablå upptagas såsom avsedda att utföras, påbörjas eller fullföljas under år 1915, har fortifikationsdepartementet i underdånigt yttrande sagda dag anført följande:

'De byggnadsarbeten m. m., för vilka enligt den nådiga remissen kostnadsberäkningar, skola insändas äro:

Förråd för vinterfordon för — — — 252,000

Av denna summa har i förenämnda nådiga remiss föreslagits att utgå för år 1915 162,000

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 1 saml. 155 häft. (Nr 230.) 3

vilket utgör den ännu ej anvisade återstoden av det vid 1913 års riksdag beviljade anslaget av 237,000 kronor till förråd för vinterfordon för 4 arméfördelningars infanteri-, kavalleri- och trängtrupper.

För 1916 har upptagits:

Förråd för vinterfordon för	— — — — —	. . . . .	60,000	
samt för	— — — — —	. . . . .	<u>30,000</u>	252,000

— — — — —
 Typritningar och kostnadsberäkningar för dessa byggnader äro helt överensstämmande med motsvarande av riksdagen redan beviljade byggnader.

Förråd för övriga fordon m. m. 1,359,000

För infanteriet krävas fordonsförråd för — — — — —

— — — — —
 För ett infanteriregemente erfordras sålunda ett förråd i 3 våningar, 13 × 24 m., med en höjd av 9 m.

Kostnad 28,000

(Typritning med kostnadsberäkning se bil. I.)

Motsvarande förråd för ytterligare 27 infanteriregementen 756,000

För kavalleriet kräves fordonsförråd för — — —

För — — — erfordras ett förråd, 6 × 8 m. med 3 m. höjd för en kostnad av 1,500

(Typritning med kostnadsberäkning se bil. II.)

Motsvarande förråd för ytterligare 9 kavalleribataljoner 13,500

För *persedlar* och *materiel* finnes — — — Härför erfordras en förrådsbyggnad i 2 våningar, 9 × 14 m., med en höjd av 6½ m. Kostnad för dylik byggnad 8,000

(Typritning med kostnadsberäkning se bil. III.)

Motsvarande förråd för ytterligare 9 kavalleribataljoner 72,000

Artilleriet: För ett artilleriregementes *fordon* finnes — — — — —

För ett artilleriregementes *fordon*, *persedlar* och *materiel* behöves sålunda uppförandet av en förrådsbyggnad i 2 våningar, med en storlek av 15 × 124 m. Kostnaden härför utgör 80,000

Övre våningen får en golvyta av 1,800 kvm., vilket torde vara tillräckligt för såväl till fordonen hörande som övriga persedlar samt materiel.

(Typritning och kostnadsberäkning se bil. IV.)

Motsvarande förråd för ytterligare 5 arméfördelningars artilleriregementen 400,000 1,359,000

Ingenjörtrupperna: Här behövt ytterligare förrådsutrymme finnes inberäknat i den approximativa beräkningen för nya kasernetablissemang för ingenjörtrupperna.

Förråd för proviant och furage 250,000

För arméns samtliga truppförband har härför hos riksdagen begärts tillhopa 406,000
Däraf har för 1913 och 1914 anvisats 156,000
Återstår att anvisa 250,000 250,000

Utvidgning av Norrbottens regemente 850,000

Utvidgningen omfattar, dels uppförande av officersbostäder för avhjälpande av redan nu befintlig brist och för att fylla det på grund av kaderökningen större behovet av sådana bostäder, dels uppförandet av *kaserner* för *skidlöparna*.

Behovet av officersbostäder utgör:

1 regementsofficersbostad . . .	om 8 eldstäder =	8
4 gifta kaptensbostäder	» 7 » =	28
4 ogifta »	» 2 » =	8
9 gifta subalternbostäder . . .	» 6 » =	54
15 ogifta »	» 2 » =	30

Summa eldstäder 128

Kostnaden, beräknad efter 3,500 kr. per eldstad, inberäknat vatten-, avlopps- och belysningsledning m. m., utgör 450,000

Då kasernerna i Boden med hänsyn till beskjutningsförhållandena ej kunna uppföras till samma höjd,

som vid andra etablissemang, hava för skidlöparna föreslagits 2:ne 2-våningskaserner för en kostnad av sammanlagt 400,000 850,000
(Ritning och kostnadsberäkning se bil. V.)

Etablissemang för en skvadron i Boden 640,000

För skvadronen behöfliga byggnader och arbeten framgå av nedanstående approximativa kostnadsförslag.

Kansli-kasernbyggnad jämte köksavdelning och sjukrum	250,000
Exercishus av trä (mindre typen)	45,000
Vinterstall för 1 skvadron (av trä)	90,000
Ridhus (mindre typen) av trä	40,000
Sjukstall	8,000
Skosmedja	7,000
Mässbyggnad för underofficerare och manskap	25,000
Vagnbod och bod för brandmateriel	3,000
Avträde med urinoar	2,000
1 st. gödselstad	1,000

Befälsbyggnad:

1 ryttmästare	7 eldstäder	
1 gift subalt.	6 »	
2 ogifta »	4 »	
	17 eldstäder =	60,000
Vatten- och avloppsledningar		28,000
Elektrisk belysning		8,000
Planering och stängsel		20,000
		587,000
Oförutsedda utgifter		28,000
Arbetsledning och ritningar		25,000
	Summa kronor	640,000 640,000

Utvidgning av Boden-Karlsborgs artilleriregementes etablissemang i Boden 600,000

De behöfliga nybyggnaderna utgöras av, dels en *officersbyggnad* avsedd för regementschefen och för de

genom utvidgningen tillkomna nya officerarna, dels av kasernbyggnad för de nya kompanierna samt stall och ridhusbyggnader.

Officersbyggnader hava beräknats för:

1 regementschefsbostad om 9 eldstäder	9
4 gifta kaptensbostäder om 7 eldstäder	28
1 ogift kaptensbostad om 2 eldstäder	2
2 gifta löjtnantsbostäder om 6 eldstäder	12
1 ogift d:o om 2 eldstäder	2
2 underlöjtnantsbostäder om 2 eldstäder	4
Summa eldstäder	57

Kostnaden utgör för 57 eldstäder à 3,500 kronor . . . 200,000

Kostnaden för kasern- och stallbyggnader m. m. frångår av nedanstående approximativa kostnadsförslag:

Kasernbyggnad för 2 kompanier	200,000		
Ridhus (av trä) mindre sorten	40,000		
Vinterstall	75,000		
Sommarstall	25,000		
Gödselstäder och avträden	3,000		
Ledningar och planering	20,000		
Ritningar och kontroll	15,000		
Oförutsedda utgifter	22,000	400,000	600,000

Karlskrona grenadjärregemente.

För förläggning av ytterligare en bataljon under tiden april—oktober till regementets etablissement i Karlskrona har föreslagits flyttning av baracker från någon mötesplats.

Härtill torde lämpligen avses tvänne å Skillingaryd befintliga tvåvånings baracker, vardera för närvarande rymmande två kompanier och innehållande vardera tvänne enkelrum för ogift sergeant.

Kostnaden härför frångår av nedanstående approximativa kostnadsförslag.

Flyttning av en barack	25,000
» » » »	25,000
Uthus och avträden	3,000

Vatten-, avlopps- och belysningsledningar	12,000	
Planering m. m.	9,000	
Oförutsedda utgifter, kontroll, ritningar m. m.	6,000	80,000

Vaxholms grenadjärregemente.

Flyttning av baracker för en bataljon till Vaxholms grenadjärregemente	100,000
Till förflyttning föreslås fyra stycken enväningsbaracker från Sanna hed, var och en rymmande ett kompani.	

Kostnaderna härför utgöra:

Flyttning av en barack	15,000	
» » tre baracker	45,000	
Uthus och avträden	3,000	
Vatten-, avlopps- och belysningsledningar	12,000	
Planering, stängsel m. m.	15,000	
Oförutsedda utgifter, kontroll och ritningar m. m.	10,000	100,000

Nytt etablissement för Svea ingenjörkår . . . 1,795,000

Kostnaderna hava beräknats för följande byggnader och arbeten:

Kanslihus med arrester	130,000
Officersbyggnader	170,000
Underofficersbyggnader	120,000
Kaserner	400,000
Kokinförärrningsbyggnader	70,000
Proviantbodrar	10,000
Exercislaus	60,000
Ridhus	45,000
Varmbadhus och tvättinrättning	50,000
Sjukpaviljonger	40,000
Vinterstall	52,000
Sommarstall	27,000
Sjukstall	12,000
Verkstadsbyggnad	50,000
Minörbyggnad	10,000
Skosmedja	10,000
Förrådsbyggnader	150,000
Ammunitionsbodrar	5,000

Mässbyggnad	60,000	
Avträden och pissoirer	10,000	
Uthusbyggnader, materialskjul m. m.	10,000	
Planering och stängsel m. m.	80,000	
Yttre rörledningar	30,000	
Elektrisk belysningsinst. och ledningar	30,000	
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll	164,000	1,795,000

Utvidgning av Bodens ingenjörkår 619,000

Kostnaderna hava beräknats för följande byggnader och arbeten:

Officersbyggnader	210,000	
Underofficersbyggnader	60,000	
Kaserner	190,000	
Vinterstall	10,000	
Sommarstall	20,000	
Verkstadsbyggnad	15,000	
Hangarer och flygmaskinsförråd	25,000	
(Ritning och kostnadsberäkning se bil. VI och VII).		
Förrådsbyggnader	20,000	
Planering och stängsel m. m.	10,000	
Yttre rörledningar	10,000	
Elektrisk belysningsinst. och ledningar	10,000	
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll	39,000	619,000

För <i>Landstormsförråd</i>	150,100
och <i>Skidförråd</i>	461,000

hava utredningar och kostnadsförslag tidigare insänts till Kungl. Maj:t.

Ordnanande av vissa kasernetablissemang för vinterförläggning 567,000

Tabellarisk kostnadsberäkning för härmed förenade arbeten jämte sammanfattning av genom arméfördelningscheferna verkställd utredning i ärendet närslutes. Bil. VIII.'

Enligt detta yttrande skulle alltså till grund för byggnadsarbetena, ligga ritningar och kostnadsberäkningar, som dels redan blivit riksdagen förelagda, dels innefattas i det underdåniga yttrandet eller i därvid fogade bilagor, dels i annat sammanhang blivit av fortifikationsdepartementet ingivna.

Dessa utredningar och kostnadsförslag torde liksom bilagorna till det underdåniga yttrandet få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

För min del har jag icke något att erinra mot vad fortifikationsdepartementet i sistberörda yttrande anfört och hemställt. Då ifrågasättande arbeten äro av mycket brådskande beskaffenhet, erfordras redan under innevarande år förberedande åtgärder. Kungl. Maj:t torde därför böra erhålla rätt att under 1914 disponera en viss del av de för år 1915 anvisade beloppen. Denna del synes lämpligen böra bestämmas till högst en femtedel av varje särskild anvisning.

Beträffande byggnader för Sveaingenjörkår, vars nya etablissemang givetvis bör såsom länge varit förutsatt och avsett, förläggas till Järvafältet, och för Bodens ingenjörkår samt skidförråd och landstormsförråd torde emellertid icke för närvarande annat böra ifrågasättas, än att det för år 1915 beräknade beloppet avsättes till disposition enligt beslut vid 1915 års riksdag.

Det synes icke vara oavvisligen nödvändigt, att beslut redan vid innevarande riksdag fattas om den försäljning av vissa områden, som är avsedd att bereda medel för byggnadskostnadernas definitiva bestridande. Fast hellre synes det vara tillräckligt att nu fastslå den principen, att dessa kostnader, vilka under de närmaste åren kunna förskottsvis utgå av värnskattemedel, skola främdeles täckas av inkomsten genom försäljning av nu till lantförsvaret anslagna fastigheter.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen:

att, under förutsättning att propositionerna om ny härordning och om ny värnpliktslag, om värnskatt och om värnskattefond samt om vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande vinna riksdagens bifall,

dels till uppförande av förråd för andra fordon än vinterfordon samt för persedlar och materiel bevilja ett anslag av 1,359,000 kronor samt härav för år 1915 anvisa ett belopp av 350,000 kronor;

dels till uppförande av nya byggnader för Norrbottens regemente bevilja ett anslag av 850,000 kronor samt härav för år 1915 anvisa 250,000 kronor;

dels till uppförande av byggnader för ett kavalleridetachment i Boden bevilja ett anslag av 640,000 kronor samt härav för år 1915 anvisa 300,000 kronor;

dels till uppförande i Boden av nya byggnader för Boden-Karlsborgs artilleriregemente bevilja ett anslag av 600,000 kronor och härav för år 1915 anvisa 150,000 kronor;

dels till beredande av ökat utrymme för manskaps inkvartering vid Karlskrona grenadjärregemente anvisa för år 1915 ett belopp av 80,000 kronor;

dels till beredande av ökat utrymme för manskaps inkvartering vid Vaxholms grenadjärregemente anvisa för år 1915 ett belopp av 100,000 kronor;

dels till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Svea ingenjörkår avsätta för år 1915 ett belopp av 600,000 kronor;

dels till uppförande av byggnader för Bodens ingenjörkår avsätta för år 1915 ett belopp av 150,000 kronor;

dels till uppförande av landstormsförråd avsätta för år 1915 ett belopp av 75,000 kronor;

dels till uppförande av skidförråd avsätta för år 1915 ett belopp av 55,900 kronor;

dels till ordnande av vissa etablissemang för vinterförläggning anvisa för år 1915 ett belopp av 567,000 kronor;

dels ock förklara att samtliga här omnämnda belopp, som anvisas eller avsätts för år 1915, skola förskottsvis utgå av värnskattemedel och sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta;

dels slutligen bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under år 1914 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna högst en femtedel av det belopp, som för vart och ett av ovannämnda ändamål anvisats.»

Till denna av statsrådets övriga medlemmar biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle i enlighet härmed nådig proposition i ämnet till riksdagen avlätas, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Kurt Belfrage.